ISSN 2221-1217

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ, ЗДОРОВ'Я І СПОРТ. 2014. №4(18). С. 28-36

PHYSICAL ACTIVITY HEALTH AND SPORT. 2014. №4(18). P. 28-36

УДК 796.8: 371.71:355.33

УДОСКОНАЛЕННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ РУКОПАШНИМ БОЄМ

Сергій РОМАНЧУК[1], Андрій ПЕТРУК[1], Віктор РОМАНЧУК[2], Олександр БОЯРЧУК[2], Олександр ГУСАК[2]

[1]Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів, Україна,
[2]Житомирський військовий інститут Державного університету телекомунікацій, Житомир, Україна

Анотація. У статті розглянуто наукову проблему підвищення психологічної стійкості до психогенних чинників, які виникають в умовах бойових дій засобами рукопашного бою. Метою дослідження є узагальнити основні напрями застосування рукопашного бою для підвищення морально-психологічної готовності військовослужбовців до професійної діяльності. Дослідження проведено за такими методами: теоретичний аналіз наукової та методичної літератури, спостереження з використанням методики «Прогноз», експеримент та математична статистика. За результатами дослідження вивчено завдання морального та психологічного компонентів підготовки військовослужбовців, з'ясовано місця прийомів та дій рукопашного бою у формуванні морально-психологічної готовності військовослужбовців, обґрунтовано та перевірено ефективність методичних прийомів психологічного загартування особового складу засобами рукопашного бою.

Ключові слова: морально-психологічна підготовка, стрес, рукопашний бій, методичні прийоми.

Постановка проблеми. Військово-професійна та бойова діяльність військовослужбовців більшості спеціальностей висуває високі вимоги до їхньої психіки і, насамперед, до її емоційно-вольового компонента [7].

Військово-професійна діяльність військовослужбовців характеризується низкою чинників, які впливають на їхніх емоційний стан і поведінку. До таких належать: надзвичайно висока відповідальність, динамічна зміна ситуації та дефіцит часу для прийняття правильних рішень. У бойовій обстановці до зазначених чинників додаються фізична втома, ризик і небезпека [3].

Небезпека бойової ситуації викликає у воїна "реакцію тривоги", ступінь прояву якої залежить від рівня психічної підготовленості. Симптомами нормальної "реакції тривоги" є м'язове напруження, збільшення ЧСС, потовиділення, підвищення чутливості до звуку тощо. При відповідності рівня психічної підготовленості воїна рівню небезпеки, завдяки мобілізації компенсаторних механізмів організму, формується "стан резистентності" (стійкості). У цьому стані воїн готовий до виконання бойових завдань, його дії обмірковані і керовані. При збільшенні небезпеки бойової обстановки рівновагу між ступенем небезпеки та рівнем психічної підготовленості може бути порушено. У такому разі поведінка воїна стає малокерованою або зовсім не керованою. Особливо це проявляється тоді, коли навички у виконанні бойових дій сформовано в умовах, відмінних від умов бойової діяльності [4].

Тому актуальною стає проблема пошуку засобів формування морально-психологічної готовності військовослужбовців у мирний час, але з елементами можливих чинників впливу на психіку людини в бойовій обстановці. Учені досліджували застосування засобів фізичної підготовки з метою удосконалення готовності військовослужбовців до діяльності в умовах бойових дій. На жаль, не було проведено аналізу можливого застосування засобів рукопашного бою як механізму підвищення психологічної стійкості військовослужбовців до впливів бойового стресу.

© Романчук С., Петрук А., Романчук В., Боярчук О., Гусак О., 2014

Дослідження виконано згідно з планом НДР Центрального управління повсякденної діяльності та підготовки військ (сил) Генерального штабу Збройних сил України на 2012–2014 рр. за темою «Модель фізичної підготовки у ЗС України зразка 2017 року та перспективи її розвитку». Шифр – «Перспектива ФП» (номер державної реєстрації 0101U10015668).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Г.В. Ложкін доводить, що небезпека бойових умов сприяє активізації у військовослужбовців інстинкту самозбереження. Найчастіше це відбувається у випадку, коли небезпечна ситуація виникає раптово. Стан переляку характеризується загальмованістю соціальної поведінки людини, немотивованими малодоцільними діями або заклякістю [5].

П.П. Криворучко дослідив, що стан паніки характеризується втратою здатності воїна володіти собою, реагувати на вимоги й накази командирів, неадекватністю мислення і сприйняття, надмірним перебільшенням небезпеки, зниженням критичності мислення. Нерідко паніка стає єдиною причиною загибелі військовослужбовців і підрозділів [4].

В.Р. Булачек, О.В. Флуд, О.І. Тьорло визначили, що в стані високого психічного напруження значно змінюється рухова діяльність людини. Сформований стереотип рухів руйнується, воїн починає виконувати дію не економно, з набагато більшими, ніж зазвичай, зусиллями. Змін зазнають, передусім, якісні показники діяльності. Воїн починає допускати значно більше помилок при виконанні тих чи інших військово-професійних операцій. Причиною цього є реакція людини на чинники, що викликають психічне напруження. Така реакція зумовлює активність у діяльності одночасно багатьох систем організму. Це не дозволяє повністю зосередитися на виконанні своєї професійної діяльності [2].

С.В. Романчук довів, що кількісні показники діяльності та швидкість її виконання в умовах психічного напруження, як правило, залишаються без змін, а в окремих випадках можуть навіть зростати. Це відбувається через зниження здатності людини до диференційованого гальмування, яке забезпечує точність дій [6].

Ю.А. Бородін, В.Б. Добровольський та ін. обґрунтували, що психічне напруження відбивається не тільки на руховій, але і на розумовій діяльності воїнів. Розумова діяльність людини насамперед передбачає оцінювання обстановки і прийняття рішень щодо подальших дій. Розумові процеси при цьому відбуваються стисло, для прийняття рішень та їх реалізації відводиться мінімальний час. Особливо це характерно для дій воїна в незнайомій або незвичній ситуації. Саме тому за своїм характером бойова діяльність є екстремальною, а фактори, що її визначають, стресовими [1].

Аналіз окремих документів дозволив з’ясувати, що втрати особового складу внаслідок “бойового стресу” мають стійку тенденцію до зростання. У часи Першої світової війни втрати особового складу з причин психічних розладів становили 6–10 випадків на 1 тис. осіб, у часи Другої світової війни ці втрати дорівнювали вже 5–7% усіх втрат, під час війни на Ближньому сході – до 25%, під час війни у В’єтнамі – 30–35%. У сучасних військових конфліктах із застосуванням звичайних видів озброєння бойові психічні травми становлять у середньому 20%. Збільшення кількості вражених “психічним стресом” пояснюється швидкоплинністю й напруженістю сучасних бойових дій, а також зниженням стресостійкості сучасної людини [3].

Мета дослідження – узагальнити основні напрями застосування рукопашного бою для підвищення морально-психологічної підготовки військовослужбовців до професійної діяльності.

Завдання дослідження:

1. Визначити рівень нервово-психологічної стійкості військовослужбовців на початку та наприкінці військової служби.

2. Обґрунтувати й перевірити методичні прийоми використання рукопашного бою для удосконалення морально-психологічної готовності військовослужбовців до професійної діяльності.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел; спостереження з використанням методики «Прогноз», експеримент, методи математичної статистики.

Організація дослідження. Тривалість роботи січень – вересень 2014 року. І етап – аналіз джерел щодо засобів морально-психологічної підготовки у Збройних силах України; ІІ –

вивчення показників нервово-психологічної стійкості військовослужбовців на початку та наприкінці служби (n=78); ІІІ етап – обґрунтування та перевірка методичних прийомів використання рукопашного бою на військовослужбовцях контрольної групи (КГ) (n=31) та експериментальної групи (ЕГ) (n=29).

Основний матеріал дослідження. Проблема підвищення психічної стійкості до психогенних факторів та психологічної готовності особового складу до ведення бойових дій, повинна турбувати командирів і начальників усіх рівнів, офіцерів виховної служби, спеціалістів фізичної підготовки військових частин і військово-навчальних закладів, наукових працівників, оскільки психічна готовність є одним із компонентів бойової готовності, а також чинником, що впливає на зменшення втрат особового складу внаслідок "психологічного стресу". Підвищення психологічної підготовленості здійснюється в процесі усіх заходів навчально-бойової підготовки, при несенні служби в наряді, при здійсненні інших заходів військово-професійної діяльності військовослужбовців. Найбільший ефект щодо психологічного загартування воїнів відбувається в процесі спеціально організованих заходів, умови проведення яких максимально наближені до реальних бойових.

Проведений аналіз виявив, що серед військовослужбовців, які прослужили у Збройних силах України до 2 місяців, більшість респондентів мають задовільний рівень нервово-психічної стійкості (63,2% військовослужбовців). Такий рівень нервово-психічної стійкості (НПС) за методикою «Прогноз» характеризується як малосприятливий та не може забезпечити ефективного виконання бойового завдання військовослужбовцями (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика військовослужбовців із різним строком служби за рівнем НПС (%)

Характеристика рівня НПС	Кількість особового складу, %			
	служба до 2 місяців		служба понад 10 місяців	
	n	%	n	%
Висока НПС, зриви майже неможливі	0	0,0	0	0,0
Добра НПС, зриви малоймовірні	10	26,3	17	42,5
Задовільна НПС, зриви можливі, особливо в екстремальних ситуаціях	24	63,2	17	42,5
Незадовільна НПС, висока ймовірність нервово-психічних зривів. Є потреба додаткового обстеження у психіатра, невропатолога	4	10,5	6	15,0

Результати спостереження за військовослужбовцями, які прослужили понад 10 місяців, дозволяють констатувати, що нервово-психічна стійкість має певні розбіжності з результатами опитування військовослужбовців молодого поповнення. Так, достовірно збільшилася кількість особового складу (на 16,2%) ($p<0,05$), які мають добрий рівень НПС, та зменшився відсоток військовослужбовців, які мають задовільний рівень НПС (на 20,7% респондентів).

Разом з тим загальна сума інформативних відповідей військовослужбовців, які прослужили до 2 місяців (18,26±1,03 у.о.) та тих, хто прослужив понад 10 місяців (16,93±1,03 у.о.), достовірно не відрізняються ($p<0,05$). Виявлені результати характеризують рівень нервово-психологічної стійкості респондентів як задовільний, за якого зриви можливі, особливо в екстремальних ситуаціях.

Для формування засобів удосконалення морально-психологічної готовності військовослужбовців ми вивчили систему навчально-виховних засобів, які застосовуються у Збройних силах України. Отже, виховання НПС військовослужбовців відбувається в системі професійної підготовки. Система навчально-виховних заходів, спрямованих на підготовку психіки військовослужбовців до дій у складних і небезпечних ситуаціях навчально-бойової і бойової діяльності, підвищення функціональних можливостей організму для перенесення фізичних і нервово-психічних труднощів бойових дій має назву морально-психологічної підготовки [4].

Ми визначили, що морально-психологічна підготовка військовослужбовців складається з двох компонентів – морального і психологічного.

Моральний компонент є стрижнем морально-психологічної підготовки, який спрямовано на формування у військовослужбовців почуття патріотизму, ідейної стійкості, організованості та дисципліни, особової відповідальності за захист Батьківщини, готовності до виконання наказів командирів, до боротьби з труднощами військової служби і небезпеки бойової обстановки. Моральний компонент морально-психологічної підготовки забезпечує формування мотивації військовослужбовців до виконання свого обов'язку як в умовах навчально-бойової, так і бойової діяльності за будь-яких умов і обставин.

За результатами аналізу документів ми визначили, що завданнями морального компонента морально-психологічної підготовки є формування відповідних переконань, моралі, ідейної стійкості, здатності протистояти пропаганді противника, чужій ідеології і моралі; виховання почуття патріотизму, організованості та дисципліни.

Завданнями психологічного компонента морально-психологічної підготовки є виховання у воїнів високих вольових якостей: сміливості, рішучості, ініціативи, наполегливості тощо; формування емоційно-вольової та загальної психічної стійкості; удосконалення професійно важливих для служби психічних та психомоторних якостей: уваги, швидкості в діях, психомоторної координації, спостережливості, зорової і оперативної пам'яті тощо; завчасна адаптація воїнів до несприятливих чинників військової праці: дій в умовах спеки, холоду, браку кисню, вестибулярних перевантажень тощо; виховання віри в перемогу; формування здатності протистояти паніці.

До змісту морально-психологічної підготовки військовослужбовців ми ввели декілька аспектів (рис.1).

Соціально-політичний аспект морально-психологічної підготовки полягає в її соціально обумовленій спрямованості, у специфічному контролі, що здійснюється через політичні, соціально-психологічні і правові норми поведінки військовослужбовців у небезпечних ситуаціях навчально-бойової і бойової діяльності.

Психологічний аспект морально-психологічної підготовки полягає у формуванні у воїнів навичок управління своїми психічними станами у складних і небезпечних ситуаціях.

Рис. 1. **Аспекти морально-психологічної підготовки військовослужбовців**

Педагогічний аспект полягає в організації та проведенні різноманітних педагогічних і методичних заходів навчально-виховного процесу, спрямованих на досягнення завдань морально-психологічної підготовки.

Біологічний аспект полягає у формуванні в процесі навчання механізмів адаптації організму воїнів до різноманітних несприятливих впливів зовнішнього середовища. У бойових (екстремальних) умовах безумовно-рефлекторні зв'язки часто відіграватимуть негативну роль, народжуватимуть різноманітні небажані явища в поведінці воїна.

У процесі психологічної підготовки мають формуватись умовні рефлекси, що дозволяють досягти рівноваги між організмом і середовищем. Під час морально-психічної підготовки використовують усі відомі в педагогіці методи виховання: переконання, прикладу, вправи,

заохочення і примушення. Для вирішення завдань психологічного компонента морально-психологічної підготовки, окрім зазначених методів, важливе значення мають практичні заходи, змістом яких є дії, виконання котрих потребує прояву вольових якостей, або дії з елементами ризику. Важливість цих заходів зумовлюється тим, що виховувати волю теоретично не можливо.

Найбільш відомими й поширеними практичними заходами, що використовуються в практиці бойової підготовки для виховання волі, є «обкатка» особового складу танками, метання бойових гранат, евакуація із потопленої техніки, дії в позаштатних ситуаціях, тобто в разі несподіваної відмови техніки, змін умов пілотування тощо. Однак проведення таких заходів потребує наявності спеціальних тренажерів, і тому їх проведення ускладнено, не завжди можливо й доцільне. Доводиться шукати інші можливості для відпрацювання у воїнів звички до дій в умовах небезпеки.

Фізична підготовка має великий потенціал щодо підвищення морально-психологічної готовності військовослужбовців, а особливо її психологічного компонента. Дослідженнями доведено, що засобами фізичної підготовки можна підвищити стійкість організму до впливу психогенних чинників бойової діяльності на 30–40% [1, 5]. Додатковими аргументами на користь широкого використання фізичної підготовки в удосконаленні психіки особового складу є також можливість вибіркового впливу на розвиток певних психічних і психомоторних якостей, активний характер тренування із забезпеченням позитивного емоційного забарвлення вправ, технічна простота засобів, що використовуються, можливість одночасного охоплення значної кількості військовослужбовців.

Багаторічна практика навчально-бойової підготовки військ безперечно доводить, що головним напрямом використання фізичних вправ в інтересах психологічної підготовки є розвиток фізичних якостей і формування різноманітних рухових навичок. Це обумовлюється тим, що фізичні вправи, удосконалюючи фізичну природу людини, удосконалюють і його психіку, оскільки розвиток фізичних якостей знаходиться у взаємодії з вихованням психологічних якостей. Значний потенціал щодо розвитку психіки воїнів мають засоби рукопашного бою.

В арсеналі цього розділу фізичної підготовки є безліч засобів для виховання багатьох психологічних якостей, що визначають психологічну підготовленість воїнів до ефективних дій у складних у психологічному плані ситуаціях, котрими насичена їх професійна діяльність.

Вивчення прийомів рукопашного бою неодмінно пов’язане з певним страхом: страхом болі в результаті пропущених ударів противника, невдалого падіння після кидка тощо. Долання цього страху потребує прояву таких вольових якостей, як сміливість і рішучість.

Удосконалення техніки прийомів і дій передбачає багаторазове їх повторення як за вимогою командирів, так і самостійно. Це також вимагає від воїнів прояву вольових якостей – дисциплінованості й самостійності.

Виконання засвоєних прийомів рукопашного бою в ускладнених умовах, у поєднанні з доланням перешкод, іншими військово-професійними діями неодмінно здійснюється під контролем свідомості. Тому систематичне проведення тренувань з удосконалення прийомів та дій рукопашного бою сприяють вихованню в особового складу таких психологічних якостей, як мобільність і оперативність розуму. Постійна зміна ситуацій, у яких удосконалюються прийоми, виховують у воїнів винахідливість і кмітливість.

Особливу цінність для підвищення психологічної підготовленості військовослужбовців мають навчальні обумовлені сутички, напівобумовлені й особливо необумовлені, оскільки їх проведення вимагає прояву, а отже, і виховання, усього спектра психічних якостей, які становлять психологічну підготовленість воїнів. При цьому прояв цих якостей в умовах навчальних сутичок відбувається найбільш інтенсивно й ефективно.

Таким чином, прийоми та дії рукопашного бою є ефективним засобом психологічного загартування, однак це не означає, що в процесі занять психічні якості розвиваються автоматично, самі по собі. Розвиток будь-якої з них можливий тільки при методично правильній побудові процесу тренувань.

Ми визначили, що до методичних прийомів, які можна застосовувати для психологічного загартування особового складу під час занять рукопашним боєм, належать збільшення темпу виконання прийомів рукопашного бою; проведення навчальних сутичок і парних бойових вправ із партнером різної ваги, зростом, сили тощо; уведення в заняття дій за несподіваними сигналами й командами; постановка завдань для самостійного вибору дій із декількох варіантів; створення ситуацій, що потребують негайного переходу до сміливих, самостійних і активних дій; проведення змагальних поєдинків.

На заняттях слід застосовувати емоційно-вольові вправи, які викликали би у воїнів напруженість, непевність, страх, хвилювання, вагання примушували би їх пересилювати себе.

Необхідні методичні прийоми мають використовуватись в єдності, систематично, відповідно до завдань щодо психологічної підготовки. Психологічні якості, що виховуються на заняттях із рукопашного бою, унаслідок прояву явища переносу проявлятимуть і при виконанні професійних дій. У воїна створюється досвід долання психологічних труднощів, удосконалюється оцінка реального ризику, що є вельми важливим і цінним у небезпечних ситуаціях бойової діяльності.

Для визначення ефективності впровадження авторських методичних прийомів на заняттях з рукопашного бою ми провели експеримент упродовж березня–вересня 2014 року. У дослідженнях взяли участь військовосжлубовці КГ (n=31) та ЕГ (n=29). Кількість годин для проведення занять із рукопашного бою в обох групах була однаковою (24 год).

Аналіз рівня нервово-психічної стійкості військовослужбовців після впровадження авторських методичних прийомів виявив, що протягом експерименту показники не мали достовірної різниці між собою (p>0,05). Вихідні дані (18,88±1,68 у.о.) та дані, отримані наприкінці формувального експерименту (16,72±0,84 у.о.), відрізняються лише на 2,16 у.о. та не мають достовірної різниці (t=1,17; p>0,05). Рівень НПС військовослужбовців упродоіж усього експерименту характеризується як задовільний, за якого можливі психічні зриви (рис. 2).

Порівняння результатів тестування військовослужбовців ЕГ та КГ не виявило достовірної різниці наприкінці першого (t=0,01; p>0,05) та другого етапів (t=1,84; p>0,05). Достовірну різницю між показниками НПС військовослужбовців ЕГ та КГ виявлено наприкінці третього (t=2,17; p<0,05) та четвертого етапів (t=2,43; p<0,05).

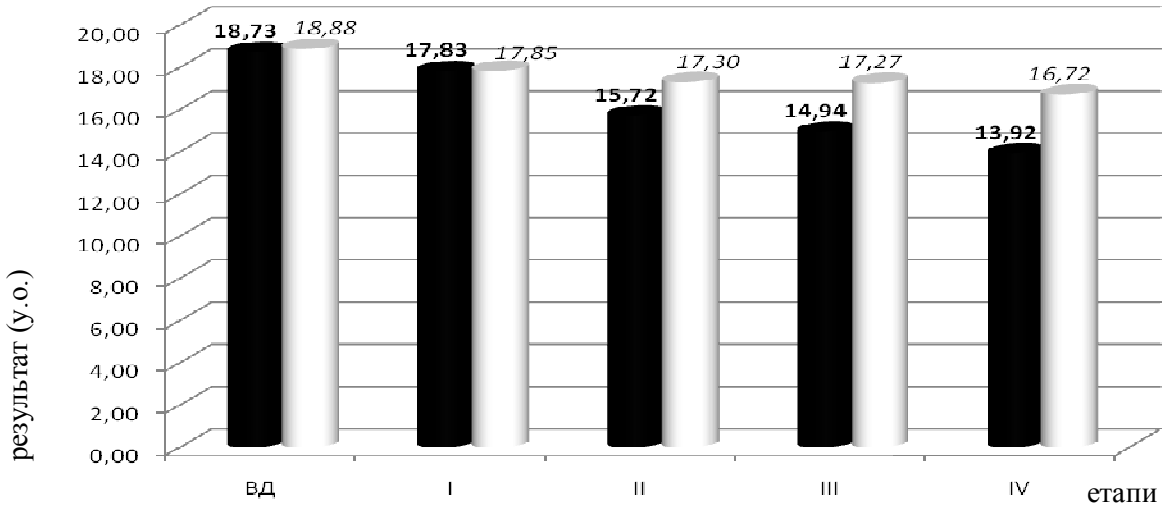

Рис. 2. **Динаміка нервово-психічної стійкості військовослужбовців контрольної та експериментальної груп протягом експерименту (у.о.)**

Примітки:

– показники військовослужбовців ЕГ (n=29);

– показники військовослужбовців КГ (n=31).

Упровадження методичних прийомів застосування рукопашного бою дало змогу достовірно поліпшити рівень нервово-психічної стійкості військовослужбовців ($p<0,05$) та вивести на рівень, який характеризується малоймовірними зривами під час виконання бойового завдання.

Висновок. За результатами спостереження виявлено, що загальна сума інформативних відповідей військовослужбовців, які прослужили до 2 місяців, та тих, хто прослужив понад 10 місяців, достовірно не відрізняються ($p<0,05$). Виявлені результати військовослужбовців усіх термінів служби характеризують рівень нервово-психологічної стійкості респондентів як задовільний, за якого зриви можливі, особливо в екстремальних ситуаціях.

За результатами досліджень було визначено, що прийоми та дії рукопашного бою є ефективним засобом психологічного загартування. Однак це не означає, що в процесі занять психічні якості розвиваються автоматично, самі по собі. Для вирішення завдань морально-психологічної готовності військовослужбовців доцільно уніфікувати наявний погляд на формування навчального процесу щодо застосування рукопашного бою. Обґрунтування та впровадження методичних прийомів застосування рукопашного бою дозволило достовірно поліпшити рівень нервово-психічної стійкості військовослужбовців ($p<0,05$) та вивести на рівень, який характеризується малоймовірними зривами під час виконання бойового завдання.

У подальших дослідженнях ми плануємо розробити та перевірити ефективність програми формування психологічної готовності військовослужбовців до навчально-бойової діяльності засобами рукопашного бою.

Список літератури

1. Воспитание психической устойчивости курсантов средствами и методами физической подготовки / Ю. А. Бородин, В. Б. Добровольский, С. В. Романчук, В. С. Таран // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: сб. науч. тр. / [под ред. С. С. Ермакова]. – Х., 2003. – № 1. – С. 30-40.

2. *Булачек В. Р.* Рукопашний бій : навч. посібник / В. Р. Булачек, О. В. Флуд, О. І. Тьорло – Л. : Місіонер. – 2000. – 190 с.

3. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2012–2017 роки: основні положення. – К., 2012. – 60 с.

4. *Криворучко П. П.* Морально-психологічний стан військового підрозділу: оцінка та прогнозування / П. П. Криворучко, О. Ф. Хміляр. – К. : Молода нація, 2005. – 63 с.

5. *Ложкін Г. В.* Психологічне супроводження військовослужбовців у діяльності за екстремальних умов / Г. В. Ложкін. – К. : МОУ, 2003. – 218 с.

6. *Романчук С. В.* Формування мотивації до занять фізичною підготовкою і спортом курсантів технічних військових навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / С. В. Романчук ; ЛДУФК. – Л., 2006. – С.14–15.

7. *Стасюк В. В.* Екстремальні умови та їх вплив на індивідуальні особливості військовослужбовців / В. В. Стасюк // Зб. наук. пр. ВГІ НАОУ. – К., 2000. – Вип. 6. – С. 43–49.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ РУКОПАШНИМ БОЕМ

Сергей РОМАНЧУК[1], Андрей ПЕТРУК[1], Виктор РОМАНЧУК[2], Александр БОЯРЧУК[2], Александр ГУСАК[2]

[1]Академия сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, Львов, Украина,
[2]Житомирский военный институт Государственного университета телекоммуникаций, Житомир, Украина

Аннотация. В статье рассмотрена научная проблема повышения психологической устойчивости к психогенным факторам, возникающих в условиях боевых действий средствами рукопашного боя. Целью исследования является обобщить основные направления применения рукопашного боя для повышения морально-психологической готовности военнослужащих к профессиональной деятельности. Исследование проведено такими методами: теоретический анализ научной и методической литературы, наблюдения с использованием методики «Прогноз», эксперимент и математическая статистика. По результатам исследования изучены задачи морального и психологического компонентов подготовки военнослужащих, выяснено место приемов и действий рукопашного боя в формировании психологической готовности военнослужащих, обоснованы и проверены методические приемы психологической закалки личного состава средствами рукопашного боя.

Ключевые слова: морально-психологическая подготовка, стресс, рукопашный бой, методические приемы.

ADVANCE OF MORAL AND PSYCHOLOGICAL TRAINIG OF SERVICEMEN IN VIEW OF THEIR PROFESSIONAL ACTIVITIES AT HAND-TO-NAD COMBAT CLASSES

Sergiy ROMANCHUK[1], Andriy PETRUK[1], Viktor ROMANCHUK[2], Alexander BOYARCHUK[2], Alexander GUSAK[2]

[1]Army Academy named after Hetman Petro Sahaydachnyi, Lviv, Ukraine,
[2]Zhytomyr Military Institute of the State University of Telecommunications, Zhytomyr, Ukraine

Abstract. The article deals with the problem of increasing psychological stability to psychogenic factors arising during combat operations by means of hand-to-hand bout. The study is aimed at generalizing bout techniques application of hand-to-hand combat in order to improve the moral and psychological efficiency of servicemen professional activities. The methods of research were as follows: theoretical analysis of scientific and methodological publications, method of observation applying the “Prognoz” method, experiment and mathematical statistics. The study results

assist in solving the tasks of moral and psychological components of servicemen training; the role of hand-to-hand bouts technique for psychological preparedness of servicemen has been observed; ways of psychological training of military personnel be means of hand-to-hand combat have been substantiated and tested.

Keywords: moral and psychological training, stress, hand-to-hand combat, methodological methods.

References

1. *Borodin Ju. A., Dobrovolskij V. B., Romanchuk S. V., Taran V. S.* Vospitanie psihicheskoj ustojchivosti kursantov sredstvami i metodami fizicheskoj podgotovki [Mental stability enhancement in cadets by means of physical training] // Fisicheskoe vospitanie studentov tvorcheskih specialnostej: sb. nauch. tr. / [pod red. S. S. Ermakova]. – H., 2003. – №1. – S. 30–40. *(Rus.)*

2. *Bulachek V. R. Flud O. V., Torlo O. I.* Rukopashnyj bij: Navchalnyj posibnik [Hand-to-hand combat: manual]. – Lviv: Misioner. – 2000. – 190 s. *(Ukr.)*

3. Derzhavna programa rozvitku Zbrojnyh Sil Ukrainy na 2012–2017 roky: osnovni polozhennja [State Programme for the development of military forces of Ukraine for 2012–2017] . – K., 2012. – 60 s. *(Ukr.)*

4. *Kryvoruchko P. P., Hmiljar O. F.* Moralno-psihologichnyj stan vijskovogo pidrozdilu: ocinka ta prognozuvannja.[Moral and mental state of a military unit: estimation and prognostication]. – K. : Moloda nacija, 2005. – 63 s. *(Ukr.)*

5. *Lozhkin G. V.* Psihologichne suprovodzhennja vijskovosluzhbovciv u dijalnosti sa ekstremalnyh umov. [Psychological support of military men in emergency circumstances]. – K. : MOU, 2003. – 218 s. *(Ukr.)*

6. *Romanchuk S. V.* Formuvannja motivacij do zanjat fisychnoju pidgotovkoju I sportom kursantiv tehnichnyh vijskovyh navchalnyh sakladiv [Formation of motivation to physical training classes in cadets of technical military educational establishment: author's thesis abstract] : avtjref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. nauk s fis. vyhovannja i sportu: spec. 24.00.02 "Fisychna kultura, fizychne vyhovannja riznyh grup naselennja"; LDUFK. – L., 2006. – S. 14–15. *(Ukr.)*

7. *Stasjuk V. V.* Ekstremalni umovy ta ih vplyv na idividualni osodlyvosti vijskovosluzhbovciv [Emergency circumstances and their effect upon servicemen individual characteristics] // Zb. nauk, pr. VGI NAOU. – K. : 2000 – Vyp. 6. – S. 43–49. *(Ukr.)*

Стаття надійшла до редколегії 26.08.2014